

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

YVES BOT

prezentate la 14 octombrie 2010¹

1. În prezenta cauză, Curtea trebuie să precizeze întinderea protecției juridice conferite de dreptul de autor programelor pentru calculator în temeiul Directivei 91/250/CEE².

2. Întrebările adresate de Nejvyšší správní soud (Curtea Administrativă Supremă) (Republica Cehă) se referă mai precis la interfața grafică cu utilizatorul a unui program pentru calculator. Această interfață, astfel cum vom vedea, are funcția de a stabili o interacțiune între acest program și utilizator. Aceasta permite o utilizare mai intuitivă, mai ușor accesibilă a programului menționat, de exemplu prin afișarea pe ecran a unor pictograme sau a unor simboluri.

3. Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă interfața grafică cu utilizatorul a unui program pentru calculator constituie o formă de exprimare a acestui program în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 și beneficiază astfel de protecția conferită de dreptul de autor programelor pentru calculator.

4. În plus, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă difuzarea programelor de televiziune cu ajutorul unei asemenea interfețe reprezintă o comunicare publică a unei opere, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE³.

5. În cadrul prezentelor concluzii, vom indica motivele pentru care apreciem că interfața grafică cu utilizatorul nu este, prin ea însăși, o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 și că, prin urmare, nu poate beneficia de protecția conferită de această directivă.

6. În continuare, vom explica motivul pentru care considerăm că, atunci când constituie o creație intelectuală proprie autorului, o interfață grafică cu utilizatorul poate beneficia de protecția conferită de dreptul de autor unei opere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29.

7. În schimb, propunem Curții să declare că difuzarea programelor de televiziune cu

1 — Limba originală: franceza.

2 — Directiva Consiliului din 14 mai 1991 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (JO L 122, p. 42, Ediție specială, 17/vol. 01, p. 114).

3 — Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 01, p. 230).

ajutorul interfeței grafice cu utilizatorul nu constituie o comunicare publică a unei opere în sensul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, întrucât interfața își pierde, prin difuzare, calitatea de operă în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29.

a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994)⁴.

9. Potrivit articolului 10 alineatul (1) din Acordul TRIPS, „programe[le] pentru calculator, fie că sunt exprimate în cod sursă, fie în cod obiect, vor fi protejate ca opere literare în temeiul Convenției de la Berna (1971)”.

I — Cadrul juridic

2. Tratatul privind drepturile de autor

A — *Dreptul internațional*

10. Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) privind dreptul de autor (denumit în continuare „TDA”), adoptat la Geneva la 20 decembrie 1996, a fost aprobat în numele Comunității Europene prin Decizia 2000/278/CE a Consiliului din 16 martie 2000⁵.

1. Acordul TRIPS

8. Acordul privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală, care constituie anexa 1 C la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), semnat la Marrakech la 15 aprilie 1994, a fost aprobat prin Decizia 94/800/CE a Consiliului din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa,

11. Articolul 4 din TDA prevede că „[p]rogramele pentru calculator sunt protejate ca opere literare în sensul articolului 2 din Convenția de la Berna. Protecția prevăzută se aplică programelor pentru calculator, indiferent de modul sau de forma de exprimare”.

⁴ — JO L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3, denumit în continuare „Acordul TRIPS”.

⁵ — JO L 89, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 212.

12. TDA nu definește noțiunea de program pentru calculator. Cu toate acestea, cu ocazia lucrărilor pregătitoare, membrii semnatori au convenit cu privire la următoarea definiție. Un program pentru calculator reprezintă o serie de comenzi care, atunci când sunt introduse pe un suport asimilabil de calculator, determină un calculator care are capacități de prelucrare să indice, să realizeze sau să execute o funcție, o sarcină sau un rezultat determinat⁶.

pentru calculator poate, într-o primă etapă, să se limiteze la a stabili că statele membre trebuie să acorde protecție în temeiul dreptului de autor programelor pentru calculator ca opere literare și, mai departe, să stabilească beneficiarii și obiectul protecției, drepturile exclusive pe care le pot invoca persoanele protejate pentru a autoriza sau a interzice anumite acte, precum și durata protecției.

B — Dreptul Uniunii

1. Directiva 91/250

13. Directiva 91/250 urmărește să armonizeze legislațiile statelor membre în domeniul protecției juridice a programelor pentru calculator prin definirea unui nivel minim de protecție⁷.

15. Articolul 1 din Directiva 91/250 are următorul cuprins:

„(1) În conformitate cu dispozițiile prezentei directive, statele membre protejează programele pentru calculator, prin dreptul de autor, ca fiind opere literare în înțelesul Convenției de la Berna privind protecția operelor literare și artistice. În înțelesul prezentei directive, noțiunea «program pentru calculator» include materialul de concepție pregătitor.

14. Al șaselea considerent al directivei menționate precizează că, astfel, cadrul juridic al Uniunii privind protecția programelor

(2) Protecția în conformitate cu prezenta directivă se aplică oricărei forme de exprimare a unui program pentru calculator. Ideile și principiile care se află la baza unui element al oricărui program pentru calculator, inclusiv cele care se află la baza interfețelor sale, nu sunt protejate de dreptul de autor în temeiul prezentei directive.

6 — A se vedea definiția dată de OMPI în cadrul dispozițiilor sale tip privind protecția programelor pentru calculator pe pagina de internet a OMPI (http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/wipo_ip_cm_07/wipo_ip_cm_07_www_82573.doc).

7 — A se vedea primul, al patrulea și al cincilea considerent ale acestei directive.

(3) Un program pentru calculator este protejat dacă este original, în înțelesul în care acesta reprezintă o creație intelectuală proprie autorului. Niciun alt criteriu nu se aplică pentru a stabili dacă acesta poate beneficia de protecție.”

19. Potrivit articolului 3 alineatul (1) din această directivă, „[s]tatele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor, prin cablu sau fără cablu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment”.

2. Directiva 2001/29

16. Directiva 2001/29 reglementează protecția juridică a dreptului de autor și a drepturilor conexe în cadrul pieței interne, acordând o atenție specială societății informaționale⁸.

17. Directiva menționată se aplică fără a aduce atingere dispozițiilor existente referitoare, printre altele, la protecția juridică a programelor pentru calculator⁹.

18. Articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29 precizează că statele membre prevăd, pentru autori, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte, a operelor lor.

C — Dreptul național

20. Directiva 91/250 a fost transpusă în ordinea juridică cehă prin Legea nr. 121/2000 privind dreptul de autor, drepturile conexe și modificarea anumitor legi (zákon č. 121/2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů) din 7 aprilie 2000¹⁰.

21. În temeiul articolului 2 alineatul (1) din această lege, face obiectul dreptului de autor orice operă literară și orice altă operă artistică creatoare a autorului, exprimată sub orice formă care poate fi percepută obiectiv, inclusiv în format electronic, permanent sau temporar, independent de întinderea, de finalitatea sau de importanța sa.

⁸ — A se vedea articolul 1 alineatul (1) din această directivă.

⁹ — A se vedea articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29.

¹⁰ — 121/2000 Sb., denumită în continuare „Legea privind dreptul de autor”.

22. Articolul 2 alineatul (2) din legea menționată precizează că programul pentru calculator este de asemenea considerat ca fiind o operă dacă este original, în sensul că este vorba despre creația intelectuală proprie a autorului.

23. Potrivit articolului 65 alineatul (1) din Legea privind dreptul de autor, programul pentru calculator, indiferent de forma de exprimare, inclusiv elementele de concepție pregătitoare, este protejat ca operă literară. Articolul 65 alineatul (2) din această lege precizează că ideile și principiile pe care se întemeiază orice element al unui program pentru calculator, inclusiv cele care reprezintă fundamentul conexiunii cu un alt program, nu sunt protejate în temeiul legii menționate.

25. Prin decizia din 20 iulie 2001, Ministerstvo kultury a respins această cerere. Prin urmare, BSA a introdus la 6 august 2001 o acțiune împotriva acesteia, acțiune care a fost de asemenea respinsă prin decizia din 31 octombrie 2001.

26. BSA a introdus acțiune împotriva acestei decizii din 31 octombrie 2001 la Vrchní soud v Praze (Curtea Superioară din Praga). Nejvyšší správní soud, căreia i-a fost înaintată cauza, a anulat decizia menționată.

27. Prin urmare, Ministerstvo kultury a adoptat o nouă decizie la 14 aprilie 2004, prin care a respins din nou cererea BSA. Aceasta din urmă a introdus acțiune împotriva acestei noi decizii la Ministerstvo kultury. Prin decizia din 22 iulie 2004, decizia din 14 aprilie 2004 a fost anulată.

II — Situația de fapt și acțiunea principală

24. Prin cererea din 9 aprilie 2001 adresată Ministerstvo kultury și modificată prin scrisoarea din 12 iunie 2001, Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany (Asociația pentru Protecția de Software, denumită în continuare „BSA”) a solicitat, în temeiul articolului 98 din Legea privind dreptul de autor, o autorizație pentru gestionarea colectivă a drepturilor patrimoniale de autor asupra programelor pentru calculator.

28. Ministerstvo kultury a adoptat în cele din urmă o nouă decizie la 27 ianuarie 2005, prin care a respins încă o dată cererea BSA. Acesta a precizat, printre altele, că Legea privind dreptul de autor protejează numai codul obiect și codul sursă ale programului pentru calculator și nicidecum interfața grafică cu utilizatorul. BSA a introdus acțiune împotriva acestei decizii la Ministerstvo kultury. Întrucât această acțiune a fost respinsă prin decizia din 6 iunie 2005, BSA a formulat acțiune la Městský soud v Praze (Curtea de Apel din Praga), care a confirmat teza susținută de

Ministerstvo kultury. BSA a formulat apel împotriva deciziei Městský soud v Praze la Nejvyšší správní soud.

sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29 [...]?”

III — Întrebările preliminare

29. Având rezerve cu privire la interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii, Nejvyšší správní soud a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 [...] trebuie interpretat în sensul că, în scopul protecției dreptului de autor asupra programului pentru calculator ca operă protejată prin dreptul de autor în temeiul [acestei] directive, prin expresia «oricare formă de exprimare a unui program pentru calculator» se înțelege și interfața grafică cu utilizatorul a unui program pentru calculator sau o parte a acesteia?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, difuzarea programelor de televiziune, care permite publicului să perceapă senzorial interfața [grafică cu utilizatorul] a unui program pentru calculator sau o parte a acesteia, desigur fără posibilitatea de a comanda în mod activ acest program, reprezintă o comunicare publică a unei opere protejate prin dreptul de autor sau a unei părți a acesteia, în

IV — Analiza

A — *Cu privire la competența Curții*

30. În cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, instanța de trimitere atrage atenția asupra faptului că s-ar putea invoca necompetența Curții pentru a răspunde la întrebările pe care le adresează.

31. Astfel, situația de fapt din acțiunea principală este anterioară datei de aderare a Republicii Cehe la Uniunea Europeană.

32. Or, potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea este competentă să interpreteze directivele numai în ceea ce privește aplicarea lor într-un stat membru nou de la data aderării acestuia din urmă la Uniune¹¹.

¹¹ — A se vedea în special Hotărârea din 10 ianuarie 2006, Ynos (C-302/04, Rec., p. I-371, punctul 36 și jurisprudența citată).

33. Cu toate acestea, în Hotărârea din 14 iunie 2007, *Telefónica O2 Czech Republic*¹², Curtea a subliniat că decizia contestată în acțiunea principală este ulterioară datei de aderare a statului membru la Uniune, că aceasta reglementează o situație viitoare, iar nu o situație trecută, și că instanța națională a adresat Curții o întrebare cu privire la legislația Uniunii aplicabilă acțiunii principale. În continuare, aceasta a precizat că, atunci când întrebările preliminare se referă la interpretarea dreptului Uniunii, Curtea se pronunță fără a avea nevoie, în principiu, să se preocupe de circumstanțele care au determinat instanțele naționale să îi adreseze întrebările și de circumstanțele în care acestea intenționează să aplice prevederea de drept al Uniunii supusă interpretării Curții¹³.

34. În cauza care a determinat pronunțarea acestei hotărâri, cu toate că situația de fapt din litigiu a apărut anterior aderării Republicii Cehe la Uniune, decizia contestată în cadrul acțiunii principale era ulterioară acestei aderări¹⁴. Prin urmare, Curtea a considerat că era competentă să se pronunțe cu privire la întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere.

35. În prezenta cauză regăsim aceeași situație. Astfel, am văzut că prima decizie a Ministerstvo kultury datează din 20 iulie 2001, mai precis anterior aderării Republicii Cehe la Uniune. După mai multe acțiuni

formulate de BSA și respinse de Ministerstvo kultury, acesta a adoptat o nouă decizie la 27 ianuarie 2005, respingând încă o dată cererea BSA.

36. Întrucât a contestat, fără succes, această nouă decizie la Ministerstvo kultury, BSA a sesizat *Městský soud v Praze* solicitând anularea deciziei.

37. *Městský soud v Praze* a confirmat teza susținută de Ministerstvo kultury și, în consecință, BSA a introdus acțiune la *Nejvyšší správní soud*.

38. Prin urmare, este vorba despre o decizie ulterioară aderării Republicii Cehe la Uniune, și anume decizia din 27 ianuarie 2005, care face obiectul acțiunii principale.

39. În plus, această decizie vizează reglementarea unei situații viitoare, întrucât miza este gestionarea colectivă de către BSA a drepturilor patrimoniale de autor asupra programelor pentru calculator, iar întrebările preliminare privesc interpretarea unor dispoziții ale dreptului Uniunii.

40. În consecință, având în vedere aceste elemente, considerăm, astfel, că Curtea este competentă să răspundă la întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere.

12 — C-64/06, Rep., p. I-4887.

13 — Punctele 21 și 22, precum și jurisprudența citată.

14 — Punctele 19 și 20.

B — *Cu privire la prima întrebare preliminară*

41. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle, în esență, dacă interfața grafică cu utilizatorul reprezintă o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 și dacă, prin urmare, beneficiază de protecția conferită de dreptul de autor programelor pentru calculator.

42. Dificultatea pe care o întâmpină instanța de trimitere în prezenta cauză provine din faptul că această directivă nu prevede o definiție a noțiunii de program pentru calculator. Întrebarea adresată de instanța de trimitere ne determină, în realitate, să ridicăm problema obiectului și a întinderii protecției conferite de directiva menționată.

43. Pentru a răspunde la această întrebare, este necesar să ridicăm, în primul rând, problema domeniului de aplicare al acestei noțiuni în sensul Directivei 91/250 pentru a putea stabili ulterior dacă interfața grafică cu utilizatorul reprezintă o formă de exprimare a unui program pentru calculator.

44. După examinarea noțiunii de program pentru calculator, vom preciza motivele pentru care considerăm că interfața grafică cu utilizatorul nu este o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 și că nu poate beneficia, așadar, de protecția

conferită de această directivă. În continuare, vom explica motivele pentru care, în opinia noastră, această interfață poate fi protejată de dreptul comun în materia dreptului de autor.

1. Cu privire la noțiunea de program pentru calculator

45. Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 91/250 prevede că programele pentru calculator sunt protejate prin dreptul de autor ca fiind opere literare. Această directivă nu prevede nicio definiție a noțiunii de program pentru calculator și se limitează să indice că aceasta include și materialul de concepție pregătit¹⁵.

46. Lipsa unei definiții este rezultatul voinței exprese a legiuitorului Uniunii. Astfel, în propunerea de directivă¹⁶, Comisia Comunităților Europene precizează că „experți[i] au subliniat că orice definiție, în cadrul unei directive, a ceea ce constituie un

15 — Al șaptelea considerent al directivei menționate prevede că, „în înțelesul prezentei directive, noțiunea «program pentru calculator» include programe, indiferent de forma acestora, inclusiv cele care sunt încorporate în hardware; întrucât această noțiune include, de asemenea, lucrările de concepție pregătitoare care au drept scop dezvoltarea unui program, cu condiția ca acestea să fie de natură să permită realizarea unui program pentru calculator într-un stadiu ulterior”.

16 — Propunere de Directivă a Consiliului privind protecția juridică a programelor pentru calculator (JO 1989, C 91, p. 4, denumită în continuare „propunerea de directivă”).

program ar deveni în mod necesar desuetă dacă progresele tehnologiei ar modifica natura programelor astfel cum le cunoaștem astăzi”¹⁷ [traducere neoficială].

47. Cu toate acestea, deși legiuitorul Uniunii refuză să încadreze noțiunea de program pentru calculator într-o definiție care ar putea fi rapid depășită, Comisia furnizează, în această propunere de directivă, elemente utile. Astfel, se indică faptul că această noțiune desemnează un ansamblu de instrucțiuni având ca scop îndeplinirea unor funcții de un sistem de prelucrare a informației denumit calculator¹⁸. De asemenea, Comisia precizează că, în stadiul actual al tehnicii, termenul de program desemnează exprimarea, în orice formă, în orice limbaj, în orice notație sau în orice cod, a unui ansamblu de instrucțiuni având ca obiect să permită unui calculator îndeplinirea unei sarcini sau a unei funcții speciale¹⁹.

48. Comisia adaugă că acest termen trebuie să cuprindă toate formele de program, care pot fi percepute de ființa umană sau care pot fi exploatate de mașină, pe baza cărora a fost

sau poate fi creat programul care permite mașinii să își îndeplinească funcția²⁰.

49. În realitate, Comisia are în vedere în această situație elementele literale care stau la baza programului pentru calculator, și anume codul sursă și codul obiect. Astfel, la originea unui program pentru calculator se află codul sursă realizat de programator. Acest cod constituit din cuvinte este inteligibil pentru intelectul uman. Totuși, nu poate fi executat de mașină. Pentru a fi executat, acesta trebuie să fie compilat pentru a fi exprimat în limbajul mașinii sub formă binară, cel mai adesea prin cifrele 0 și 1. Este ceea ce denumim codul obiect.

50. Prin urmare, aceste coduri reprezintă scrierea programului pentru calculator într-un limbaj în primul rând comprehensibil pentru intelectul uman, apoi comprehensibil pentru mașină. Codurile reprezintă expresia ideii programatorului și, din acest motiv, nu există nicio îndoială că beneficiază de protecția prin dreptul de autor conferită de Directiva 91/250.

51. De altfel, această constatare este confirmată de textul articolului 10 alineatul (1) din Acordul TRIPS, care prevede că programele pentru calculator, fie că sunt exprimate în cod sursă, fie în cod obiect, vor fi protejate ca opere literare în temeiul Convenției de la Berna.

17 — A se vedea articolul 1 alineatul (1) primul paragraf prevăzut în a doua parte a propunerii de directivă, intitulată „Dispoziții speciale”.

18 — A se vedea punctul 1.1 prevăzut în prima parte a propunerii de directivă, intitulată „Generalități”. A se vedea de asemenea nota de subsol de la pagina 6.

19 — A se vedea articolul 1 alineatul (1) al doilea paragraf prevăzut în a doua parte a propunerii de directivă.

20 — A se vedea articolul 1 alineatul (1) al treilea paragraf prevăzut în a doua parte a propunerii de directivă.

52. Problema care se ridică în acest moment este dacă interfața grafică cu utilizatorul, care este rezultatul, pe ecran, al programului pentru calculator, constituie o formă de exprimare a acestui program și beneficiază astfel de protecția conferită de Directiva 91/250.

2. Cu privire la noțiunea „oricare formă de exprimare a unui program pentru calculator”

53. Al zecelea considerent al Directivei 91/250 prevede că funcția unui program pentru calculator este de a comunica și de a opera cu alte componente ale unui sistem informatic și cu utilizatorii. În acest scop, o legătură logică și, dacă este cazul, fizică de interconexiune și de interacțiune este necesară pentru a permite deplina funcționare a tuturor elementelor software și hardware cu alte componente software și hardware, precum și cu utilizatorii. În continuare, se precizează că părțile programului care asigură interconexiunea și interactivitatea dintre elementele software și hardware sunt cunoscute în general ca „interfețe”²¹.

54. În domeniul informatic, interfața prezintă, așadar, mai multe forme care pot fi regrupate în două categorii, și anume interfețele

fizice și interfețele logice sau software. Interfețele fizice cuprind, printre altele, periferice precum ecranul calculatorului, tastatura sau chiar mouse-ul.

55. În cadrul interfețelor software, regăsim interfețele de interconexiune, din interiorul software-ului, care permit dialogul cu alte elemente ale sistemului informatic, și interfețele de interacțiune, din care face parte interfața grafică cu utilizatorul.

56. Astfel, interfața grafică cu utilizatorul, denumită în general „look and feel”, permite o comunicare între program și utilizator. Este vorba, de exemplu, despre pictogramele și simbolurile vizibile de pe ecran, despre ferestrele sau chiar meniul care se derulează. Interfața face posibilă o interacțiune între program și utilizator. Această interacțiune poate consta în simpla difuzare de informații, dar poate de asemenea permite utilizatorului să comunice instrucțiuni programului pentru calculator prin utilizarea comenzilor. Este, de exemplu, cazul unui fișier care se ia cu mouse-ul și se mută la coșul de gunoi sau al comenzilor „copiere” și „lipire” din meniul unui program de prelucrare a textelor.

57. Pentru motivele pe care le vom indica ulterior, considerăm că o interfață grafică cu utilizatorul nu reprezintă o formă de exprimare a unui program pentru calculator și nu

21 — A se vedea al unsprezecelea considerent al acestei directive.

poate beneficia de protecția juridică privind programele pentru calculator.

Uniunii a intenționat să îl dea articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250.

58. Obiectivul urmărit de Directiva 91/250 este protejarea programelor pentru calculator împotriva oricărei reproduceri care nu ar fi fost autorizată de titularul dreptului de autor²².

62. De altfel, acesta este motivul pentru care materialul de concepție pregătitor, atunci când permite crearea unui astfel de program, este protejat de asemenea prin dreptul de autor aplicabil programului pentru calculator²³.

59. În opinia noastră, specificitatea dreptului de autor aplicabil programului pentru calculator se referă la faptul că, spre deosebire de alte opere protejate de acest drept care se adresează în mod direct simțurilor omului, programul pentru calculator este utilitar și este, așadar, protejat ca atare.

63. Acest material poate cuprinde, de exemplu, o structură sau o organigramă realizată de programator care ar putea fi retranscrisă în cod sursă și în cod obiect, permițând astfel mașinii să execute programul pentru calculator²⁴. Această organigramă elaborată de programator ar putea fi comparată cu un scenariu de film.

60. Astfel, am văzut la punctul 47 din prezentele concluzii că programul pentru calculator desemnează expresia unui ansamblu de instrucțiuni având ca obiect să permită unui calculator îndeplinirea unei sarcini sau a unei funcții speciale.

64. Prin urmare, apreciem că noțiunea „oricare formă de exprimare a unui program pentru calculator” vizează formele de exprimare care, odată exploatate, permit programului pentru calculator să își îndeplinească funcția pentru care a fost creat.

61. De asemenea, considerăm că, indiferent de forma de exprimare a unui program pentru calculator, această formă trebuie să fie protejată din momentul în care reproducerea sa ar genera reproducerea programului pentru calculator însuși, permițând astfel calculatorului să își îndeplinească funcția. În opinia noastră, este sensul pe care legiuitorul

23 — A se vedea al șaptelea considerent al acestei directive și punctul 1.1 prevăzut în prima parte a propunerii de directivă.

24 — Pentru o prezentare succintă a elaborării unui program, a se vedea Caron, C., *Droits d'auteur et droits voisins*, ediția a doua, Litec, Paris, 2009, p. 134 și 135, precum și Strowel, A., și Derclaye, E., *Droit d'auteur et numérique: logiciels, bases de données, multimédia: droit belge, européen et comparé*, Bruylant, Bruxelles, 2001, p. 181 și 182.

22 — A se vedea primul și al doilea considerent al acestei directive.

65. Or, simpla interfață grafică cu utilizatorul nu poate conduce la acest rezultat, întrucât reproducerea acesteia nu determină reproducerea programului pentru calculator însuși. De altfel, este posibil ca unele programe pentru calculator care au coduri sursă și coduri obiect diferite să aibă aceeași interfață. În consecință, interfața grafică cu utilizatorul nu dezvăluie programul pentru calculator. Aceasta servește numai la o utilizare mai simplă și mai ușor accesibilă.

66. Prin urmare, interfața grafică cu utilizatorul nu este, în opinia noastră, o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250.

67. O interpretare contrară ar putea avea drept consecință protejarea unui program pentru calculator și, prin urmare, a codului sursă și a codului obiect ale acestuia pentru simplul fapt că interfața grafică cu utilizatorul a fost reprodușă chiar fără să se fi verificat originalitatea codurilor care îl constituie, ceea ce ar fi în mod evident contrar articolului 1 alineatul (3) din această directivă, care prevede că „[u]n program pentru calculator este protejat dacă este original, în înțelesul în care acesta reprezintă o creație intelectuală proprie autorului”.

68. Pentru aceste motive, apreciem că interfața grafică cu utilizatorul nu reprezintă o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din directiva menționată și că, prin urmare, aceasta nu poate beneficia de protecția conferită de Directiva 91/250.

69. Totuși, nu considerăm că o asemenea interfață nu va putea fi niciodată protejată.

3. Cu privire la protecția interfeței grafice cu utilizatorul în temeiul dreptului comun în materia dreptului de autor

70. Deși interfața grafică cu utilizatorul nu poate fi considerată expresia unui program pentru calculator și nu poate fi, așadar, protejată ca atare, apreciem că poate beneficia totuși de protecția conferită de dreptul de autor oricărei opere literare și artistice în temeiul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29.

71. Potrivit jurisprudenței care decurge din Hotărârea din 16 iulie 2009, Infopaq International²⁵, dreptul de autor se aplică unui obiect atunci când este original, în sensul că acesta reprezintă o creație intelectuală proprie autorului²⁶.

72. În opinia noastră, nu există nicio îndoială că interfața grafică cu utilizatorul poate fi o creație intelectuală.

25 — C-5/08, Rep., p. I-6569.

26 — Punctul 37.

73. Realizarea unei asemenea interfețe necesită un efort intelectual considerabil din partea autorului, cum este cazul unei cărți sau al unei partituri muzicale. Astfel, în spatele interfeței grafice cu utilizatorul se ascunde o structură complexă dezvoltată de programator²⁷. Acesta din urmă utilizează un limbaj de programare care, structurat într-o anumită manieră, permite obținerea unui buton de comandă special, de exemplu „copiere-lipire”, sau chiar o acțiune, precum dublul clic pe un fișier pentru a-l deschide sau pe o pictogramă pentru a reduce fereastra deschisă.

74. Cu toate acestea, dacă interfața grafică cu utilizatorul necesită un efort intelectual, se mai impune, în temeiul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29, ca aceasta să fie, pentru a relua exprimarea Curții, un obiect original în sensul că acesta reprezintă o creație intelectuală proprie autorului²⁸.

75. Dificultatea în privința stabilirii originalității interfeței grafice cu utilizatorul provine din faptul că majoritatea elementelor care o compun au scop funcțional, întrucât vizează facilitarea utilizării programului pentru calculator. Prin urmare, maniera de exprimare a acestor elemente nu poate fi decât limitată, întrucât, astfel cum a indicat Comisia

în observațiile scrise²⁹, exprimarea este dictată de funcția tehnică pe care o îndeplinesc elementele amintite. Este, de exemplu, cazul mouse-ului care se deplasează pe ecran și care este acționat cu ajutorul butonului de comandă pentru a funcționa sau chiar al meniului care se derulează și care apare atunci când este deschis un fișier text.

76. În astfel de cazuri, considerăm că nu este îndeplinit criteriul originalității, întrucât modalitățile diferite de punere în aplicare a unei idei sunt atât de limitate încât ideea și expresia se confundă. Dacă s-ar acorda o asemenea posibilitate, s-ar conferi un monopol anumitor societăți de pe piața programelor pentru calculator, punându-se astfel o frână considerabilă în calea creației și a inovației pe această piață, ceea ce ar fi contrar obiectivului Directivei 2001/29³⁰.

77. Prin urmare, considerăm că instanța națională va trebui să facă o apreciere de la caz la caz, verificând dacă, prin alegerile autorului și prin combinațiile create și prezentate ale interfeței grafice cu utilizatorul, aceasta reprezintă o exprimare a creației intelectuale proprii autorului, excluzând din această apreciere elementele a căror exprimare este dictată de funcția tehnică a acestora.

27 — Pentru un exemplu de creare a unei interfețe grafice, a se vedea pagina de internet <http://s.sudre.free.fr/Stuff/Interface.html>.

28 — A se vedea Hotărârea Infopaq Internațional, citată anterior (punctul 37).

29 — A se vedea punctele 36 și 37.

30 — A se vedea considerentele (2) și (4) ale acestei directive.

78. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, apreciem că interfața grafică cu utilizatorul nu reprezintă o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 și că, prin urmare, nu poate beneficia de protecția conferită de această directivă. În schimb, atunci când constituie o creație intelectuală proprie autorului, o interfață grafică cu utilizatorul beneficiază de protecția conferită de dreptul de autor unei opere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29.

C — Cu privire la a doua întrebare preliminară

79. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere ridică problema dacă difuzarea programelor de televiziune cu ajutorul unei interfețe grafice cu utilizatorul constituie o comunicare publică a operei, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29.

80. În ședința din 2 septembrie 2010, părțile au oferit câteva exemple de difuzare, pe un ecran de televiziune, a unei interfețe grafice cu utilizatorul. Ar putea fi vorba, printre altele, de afișarea pe ecran, cu ocazia difuzării unei emisiuni privind alegerile, a unui tabel în care sunt prezentate rezultatele acestor alegeri.

81. Instanța de trimitere are rezerve cu privire la faptul că o asemenea interfață poate face obiectul unei comunicări publice în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, întrucât această interfață este difuzată pe un ecran de televiziune în mod pasiv, fără ca telespectatorii să poată utiliza interfața respectivă sau chiar să aibă acces la calculator sau la un alt echipament care pot fi controlate cu ajutorul acesteia.

82. În opinia noastră, simpla difuzare a programelor de televiziune cu ajutorul unei interfețe grafice cu utilizatorul nu constituie o comunicare a operei, în sensul articolului 2 litera (a) și al articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29.

83. Astfel, am văzut la punctul 56 din prezentele concluzii că interfața grafică cu utilizatorul are ca obiect să permită o interacțiune între programul pentru calculator și utilizator. Motivul existenței unei asemenea interfețe este de a face utilizarea acestui program mai facilă pentru utilizator.

84. Prin urmare, interfața grafică cu utilizatorul se distinge, prin natura sa specială, de alte opere protejate în temeiul dreptului comun în materia dreptului de autor. Originalitatea acesteia constă în modul de prezentare, în maniera de comunicare cu utilizatorul, precum posibilitatea de a da comenzi sau chiar de a deschide ferestre.

85. Or, prin difuzarea pe un ecran de televiziune, interfața își pierde caracterul original din cauza faptului că elementul esențial care stă la baza sa, și anume interacțiunea cu utilizatorul, devine imposibil.

pe care organismul de difuzare o difuzează pe ecranele de televiziune și o comunică publicului.

86. Prin urmare, fără elementul esențial care o caracterizează, interfața grafică cu utilizatorul nu mai răspunde definiției unei opere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29. Prin urmare, nu mai este opera

87. Pentru aceste motive, considerăm că difuzarea programelor de televiziune cu ajutorul interfeței grafice cu utilizatorul nu constituie o comunicare publică a unei opere în sensul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, întrucât interfața își pierde calitatea de operă în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29.

V — Concluzie

88. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă Nejvyšší správní soud după cum urmează:

„1) Interfața grafică cu utilizatorul nu reprezintă o formă de exprimare a unui program pentru calculator în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 91/250/CEE a Consiliului din 14 mai 1991 privind protecția juridică a programelor pentru calculator și, prin urmare, nu poate beneficia de protecția conferită de această directivă.

- 2) Atunci când constituie o creație intelectuală proprie autorului, o interfață grafică cu utilizatorul beneficiază de protecția conferită de dreptul de autor unei opere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională.

- 3) Difuzarea programelor de televiziune cu ajutorul interfeței grafice cu utilizatorul nu constituie o comunicare publică a unei opere în sensul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, întrucât interfața își pierde calitatea de operă în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29.”